

ÀFRICA TÉ GUST DE MARTINI

EL PERIODISTA ROBERT RUARK VA TROBAR EL SEU PARADÍS A LA COSTA BRAVA

Quan el periodista nord-americà Robert Chester Ruark (Wilmington, 1915 – Londres, 1965) va descobrir la Costa Brava, aquesta encara es podia titllar de paradisiàca. Ruark, vinculat al grup mediàtic Scripps-Howard, hi va arribar l'estiu de 1952 convidat per l'actriu Madeleine Carroll –casada aleshores amb Andrew Heiskell, editor de la revista *Life*–. L'indret li va agradar tant que l'any següent va decidir anar-se'n hi a viure.

SEBASTIÀ ROIG > TEXT

SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE PALAMÓS. FONTS CARMEN VIU > FOTOS

La decisió de Ruark, conegut com a articulista polèmic, va ser una fugida endavant per superar la crisi personal que l'envoltava. Casat des de 1938 amb l'interiorista Virgínia Webb, Ruark començava a tenir problemes seriosos amb l'alcohol i acabava de rebutjar una feina de 65.000 dòlars anuals perquè, segons deia, el ritme de vida de Nova York l'estava convertint en un neuròtic. «Cap dels qui jo coneixia se sentia feliç en aquella ciutat. Ningú no reia. Tot-hom es queixava de tot: de la calor, de la fred, de la brutícia, del soroll, de les dificultats per aparcar els cotxes, del preu creixent de la vida, dels polítics».

La primavera de 1953, constret al seu apartament de la cinquena avinguda, Ruark va fer un cop de cap i se'n

va anar sol a Europa. Volia plantar-se a Itàlia i buscar un pis a Roma, però no ho va fer mai. Encoratjat per Madeleine Carroll, va fer via des de Barcelona cap a la costa gironina, menant el seu Studebaker blau per carreteres poc transitades. El paisatge del país el va deixar bocabadat. A «There are homes instead of houses around Palamós» (1958), rememorà la seva descoberta d'uns «camps curvilinis de blat, radiants de roselles, tacats per groc de

Ruark començava a tenir problemes seriosos amb l'alcohol i, segons deia, el ritme de vida de Nova York l'estava convertint en un neuròtic

>> *Ruark amb un lleó abatut.*

mostassa, envoltats per salzes dignes de Fragonard ben bé al davant d'un mas grandios i vell, cent per cent Van Gogh».

Després de coronar un turó i albirar un poblet desconegut, Ruark va tenir una epifania: «Es deia Llagostera. Floria enmig d'una vall frondosa, mentre la darrera llum de la tarda daurava l'agulla de l'església i les casetes ben enganxades. Vaig parar el cotxe i vaig

>> *La casa d'Es Monestrí, l'any 1965.*

abaixar la mirada per la carretera envoltada d'arbres, cap a la vila daurada i encisadora. Em vaig dir: "No sé on sóc però em penso que sóc a casa".

Ruark va decidir aleshores instal·lar-se al Baix Empordà, decisió afavorida pel canvi del dòlar i de les exempcions tributàries dels residents de fora dels Estats Units. Va llogar el xalet de Torre Valentina de Madeleine Carroll i, mentre buscava una propietat per la zona, va fer venir cap aquí Virgínia i els seus dos gossos.

Entre Calonge i el Serengueti

Ruark va adquirir un xalet vora al mar i una gran finca a la platja d'es Monestrí, a Sant Antoni de Calonge, a prop del terme de Palamós. Carme Viu, antiga assistenta de l'escriptor, recorda: «Ruark va passar per la pujada d'en Vilà, venint des de Platja d'Aro. Llavors hi havia una vista excel·lent damunt la badia, perquè encara no hi havia res construït, i se'n va enamorar. Al primer cop d'ull. Va dir: "Aquí em quedo"».

Els Ruark compartien la casa d'es Monestrí amb els membres del servei, que disposaven d'un apartament proper a l'estudi de l'escriptor. Entre els treballadors de la finca hi havia el jardiner Pascual Muñoz, la cuinera Cristina Viu (a Ruark li feia pensar en Ingrid Bergman) i la seva neboda Carme Viu (que li recordava Liz Taylor). «Amb ell sempre parlàvem en castellà. Tenia un espanyol poc fluid però molt

A les parets de casa seva hi havia dos caps de búfal africà, un d'impala, dos grans ullals d'elefant, un antílop aquàtic, dos cudús, una gasela de Grant...

correcte. Coneixia la llengua, perquè l'havia estudiat de jove, i se li notava: el que deia ho deia perfecte».

A part dels assistents domèstics, el secretari de l'escriptor era una altra peça important de l'organigrama. Aquest lloc laboral l'ocupava Alan Ritchie (1919 - Palamós, 1982), un

>> Ruark i Cristina Viu,
al jardí del xalet.

exsergent britànic que havia treballat en el sector del suro i vivia en un xalet proper d'es Monestrí. Carme Viu explica: «Es van conèixer de manera fortuïta... Un dia la senyora Webb venia amb el cotxe de Palamós i, de cop, se li va aturar a davant de Can Mario. Ella no sabia res d'espanyol. Uns homes van sortir de Can Mario per veure què passava. Un era en Ritchie, que la va ajudar a telefonar al garatge. Poc després Ruark el va agafar de secretari».

La confiança entre Ruark i Ritchie era absoluta. L'anglès, de fet, va acabar escrivint la biografia *Ruark, remembered by the man who knew him best*, publicada de manera pòstuma. Entre les moltes tasques del secretari hi havia el repàs dels textos del seu cap. «Ruark escrivia a les nits, des de la nit fins al matí. Algun cop potser s'hi posava al matí, però no passava gaire sovint. Solia teclejar la Underwood només amb dos dits mentre li queien unes gotes de

suor tremendes. Els textos els corregia molt. Feia les correccions a mà, damunt els papers mecanografiats, amb una lletra molt petita. Ritchie agafava els fulls corregits i els mecanografiava un altre cop».

Al llarg dels anys, els Ruark van fer diverses reformes al xalet. La casa era un mostrari de tot el que l'escriptor estimava: «Llibres, trofeus d'Àfrica i l'Índia, pilots de coses curioses i l'únic bar funcional de tot Espanya». El cert és que els trofeus de cacera, obtinguts

Ruark tenia una percepció dels catalans força idíl·lica: «Gent amb orgull, dignes, honestos i amb una bellesa com mai no he vist»

durant els seus safaris, se succeïen imparables per les parets: dos caps de búfal africà, un d'impala, dos grans ullals d'elefant, un antílop aquàtic, dos cudús, una gasela de Grant... Una pell de tigre grandiosa es despleguava damunt la llar de foc.

Aquesta apoteosi de la taxidèmia era fruit de la idolatria de Ruark per la figura i l'obra d'Ernest Hemingway, una obsessió que l'havia catapultat amb la seva dona fins a terres africanes. La parella s'havia estrenat en les grans caceres a Kènia, l'estiu de 1951, on van fer un safari per les praderies del Serengeti guiats pel caçador Harry Selby. Al llarg del períple, els martinis i la ginebra formaven part de la dieta habitual del matrimoni. L'aventura, que va durar tres mesos i els va costar 10.000 dòlars, va ser recollida en el volum *Horn of the Hunter* (1953).

Els Ruark van tornar a sortir de cacera amb Selby, pel nord de Kènia i

Tanzània, el gener de 1953. Aquest cop anaven acompanyats per un equip de rodatge. El material enregistrat es va convertir en *Africa adventure* (1954), un documental narrat i dirigit per l'escriptor. Ruark va continuar compartint safaris amb Selby fins al 1962. Com és lògic, això portava a les comparacions inevitables de la seva obra amb la de Hemingway. Si hi afegim que a tots dos els agradaven les dones, el mam, els toros, Espanya o anar pel món de *macho men*, els paral·lelismes eren fàcils i molt evidents.

Altaveu de la Costa Brava

Des del Baix Empordà, Ruark va continuar escrivint a la premsa americana. La United Features Syndicate distribuïa els seus textos per 166 diaris dels Estats Units i 30 diaris internacionals. L'autor solia datar els articles a Palamós, llicència que molts calongins no li van perdonar mai.

>> *A l'esquerra, el caçador Harry Selby i Ruark. A la dreta, Carme Viu.*

La Costa Brava solia protagonitzar aquests escrits. A «Secret of Costa Brava Is Leaking Out» (1955), Ruark preveia que no trigaria a ser envaïda pels turistes. També apuntava que un ball de sardanes, vist a Calonge, era com un esclat de rauxa pagana: «Podies sentir les flautes de Pan i gairebé veure els centaures caçant les donzelles a través dels boscos». Ruark hi afegia una percepció dels catalans força idíl·lica: «Gent amb orgull, dignes, honestos i amb una be-

Més d'un cop va aplaudir i defensar alguna actuació de Franco, que l'havia condecorat per la seva promoció de la Costa Brava als diaris on escrivia

llesa com mai no he vist. [...] En molts casos, treballen dur i mai no he sentit a dir que ningú hagués robat res. Són cortesos fins a l'extrem i cap home no es considera inferior a un altre».

Quines eren les contrapartides d'aquest paradís? Bé, no hi havia tele i molt pocs telèfons. No hi arribaven els films d'estrena. I les màquines de l'oficina de telègrafs eren juràssiques. Però aquí ningú necessitava aire condicionat. I no hi havia «delinqüència juvenil i pràcticament cap crim».

A part d'aquests articles setmanals, Ruark va escriure unes quantes novel·les: *Something of Value* (1955) –la que li va reportar més fama i diners–, *Uhuru* (1962) i *The Honey Badger* (1965). La primera, ambientada a Kènia, mostrava les convulsions polítiques que sotragaven Àfrica. El pas dels Ruark per Kènia havia coincidit amb l'eclosió del moviment guerriller de Mau Mau, integrat per camperols de l'ètnia kikuu

COL·LECCIÓ LLUÍS BENEJAM

>> D'esquerra a dreta, Cristina Viu, l'escriptor i Carme Viu. A l'esquerra, cartell de l'adaptació cinematogràfica de *Something of Value*.

prar un Rolls Royce. El film resultant -*Something of Value* (Richard Brooks, 1957), aquí *Sangre sobre la tierra*- estava protagonitzat per Rock Hudson i Sidney Poitier. Carme Viu recorda: «En línies generals, a ell no el va satisfer. Ruark sabia la condició d'homosexual de Rock Hudson, tot i que llavors no estava difosa com ara. I un dia, mentre dinava, es va queixar que l'haguessin triat de protagonista: "Quin desastre! Hauria preferit un actor més mascle"».

El públic dels Estats Units que seguia els seus articles rebia una visió de Catalunya i Espanya que, de vegades, semblava extreta d'una dimensió paral·lela

La dictadura dels acudits

Al llarg dels anys, Ruark es va anar mostrant desencisat per les transformacions estructurals i urbanístiques del país, provocades pel turisme massiu. Malgrat això, mai no va deixar de prodigar elogis a la Costa Brava: l'any 1958, a «The Tonight Show with Jack Paar», un programa de gran audiència de la NBC, va parlar en termes molt positius de Barcelona (on també tenia una casa) i del litoral gironí. Gràcies a aquestes declaracions, Franco el va condecorar amb la medalla del Mérito Civil.

La condecoració ja permet intuir que Ruark no es va mostrar mai crític amb la dictadura. Al contrari, més d'un cop va aplaudir i defensar alguna actuació de Franco. Cal dir que el públic dels Estats Units que seguia els seus articles rebia una visió de Catalunya i Espanya que, de vegades, semblava extreta d'una dimensió paral·lela.

A «No Visit To Russia For Him» (1958), per exemple, l'autor negava estar

que s'enfrontaven amb els grangers i els colonitzadors britànics. Aquesta revolta, que va fracassar, preparà el terreny per a la futura independència de Kènia, ocorreguda el 1963.

Something of Value es va convertir en un *bestseller* instantani als Estats Units. La MGM en va comprar els drets, i amb l'import Ruark es va com-

vivint en un Estat policial: «En els darrers cinc anys, l'única evidència policial que he vist és l'agent de la cantonada, que és el meu amic, i els agents de la guàrdia civil que fan una ullada a casa meva quan sóc fora, o que s'hi aturen a beure quan hi sóc. La gent fa acudits divertidíssims sobre el Generalísimo Franco i a ell no sembla importar-li».

Menys afortunada va ser la seva postura, l'any 1963, davant l'afusellament de Julián Grimau, membre del PCE. Quan un tribunal militar va condemnar Grimau a mort, va caure al damunt d'Espanya una allau de peticions de clemència de governs democràtics de tot el món; en el conflicte, fins i tot va intervenir-hi el papa Joan XXIII. Tot plegat no va servir de res i Grimau va ser afusellat el dia 20 d'abril. La seva mort va anar seguida de manifestacions i protestes a unes quantes capitals europees.

A «Spain Declared Justified in Executing Red Slayer» (1963), Ruark va escriure que «el Generalísimo Franco

>> *Els Ruark viatjaven sovint en avió.*

es va comportar de manera admirable en l'assumpte del torturador i assassí comunista Julián Grimau». El cronista afegia que, en comptes d'haver estat assassinat a sang freda, aquest havia estat jutjat i condemnat «igual que nosaltres vam executar els criminals de guerra alemanys després dels judicis de Nuremberg». Quant a les protestes internacionals posteriors, trobava «presumptuós que el món no permeti que Franco mati les seves pròpies serps, en el seu país, per raons demostrades».

Ruark va escriure que «el Generalísimo Franco es va comportar de manera admirable en l'assumpte del torturador i assassí comunista Julián Grimau»

>> *Franco va condecorar Ruark amb la medalla al Mérito Civil.*

Uns pantalons llampants

Tot i mostrar-se molt satisfet del país on vivia, Robert Ruark va mantenir unes relacions força superficials amb la població. Li agradava anar fins al pòsit dels pescadors palamosins i veure les subhastes de peix, però poca cosa més. Carme Viu explica: «El preferia relacionar-se amb la gent que parlava anglès. Si sabies anglès, cap problema... En aquella època només dues o tres persones de Palamós el parlaven bé».

>> *Virgínia Webb va participar en molts safaris. Els animals caçats, com aquest tigre, servien per decorar la casa de Calonge.*

Malgrat aquesta distància, l'escriptor va rebre un homenatge dels seus veïns l'estiu de 1956. La societat de caçadors palamosina La Perdiz el va nomenar soci d'honor i li va lliurar un pergamí commemoratiu; a continuació, els Ruark van participar en un concurs de tir al plat. La jornada va acabar amb un refrigeri a la casa d'es Monestrí, on la parella va mostrar als socis de La Perdiz els trofeus que la decoraven.

Les bestioles dissecades, de ben segur, devien generar força comentaris entre els assistents, però no devien superar el murmuri que provocava el vestuari, d'origen italià, que solia dur l'escriptor. Josep Mercader, propietari del restaurant Maria de Cadaqués, recorda: «Ruark cridava l'atenció per com anava vestit. Quan tothom anava amb una granota, brut, ell vestia impol·lut, blanc, amb calces curtes i mitjons, amb barret blanc a l'estiu. A l'hivern duïa la seva capa, el barret».

Manel Salvador, antic responsable del restaurant Los Caracoles, corrobora la impressió: «En Bob portava uns pantalons vermells i llampants. I unes camises que es veïen de lluny. Més que vestit anava disfressat. Era com un camioner, era brut... però molt simpàtic». Ruark, però, també era conegut per la seva màniga ampla: «Era

molt obert i molt esplèndid. Algunes nits havia arribat a donar 500 pessetes de propina. De vegades venien a tocar uns gitanos, que només feien fressa, i deixava propines generoses».

Articles impresentables

Josep Pla va tractar Ruark, però no li va deixar una impressió gens favorable. A *Escrits empordanesos* l'evoca, de passada, com un «home d'una gran vitalitat, borrarxo, treballador infatigable, que tenia la mania d'imitar Hemingway en els safaris que feia a l'Àfrica». Al retrat que li va dedicar a *Destino*, el 1965, sentenciava: «La seva persona deixava els altres en un estat de perfecta indiferència». Dels seus articles deia: «En el seu infantilisme, alguns eren passables. Molts eren com els ar-

Josep Pla va tractar Ruark, però no li va deixar una impressió gens favorable. A *Escrits empordanesos* l'evoca, de passada, com un «home d'una gran vitalitat, borrarxo i treballador infatigable»

ticles que tots escrivim: notòriament i positivament impresentables».

Si els Ruark solien ser reservats amb la població autòctona, el tracte era molt diferent amb els membres de la colònia estrangera o amb els americans i les *celebrities* que passaven per la Costa Brava. El juliol de 1957, quan el iot dels ducs de Windsor va fer escala al port de Palamós, Ruark va ser convidat a sopar a bord. Per rematar la vetllada, l'escriptor va dur els ducs en cotxe a s'Agaró, on van assistir a un concert.

La casa d'es Monestrí, per dir la veritat, havia acollit festes força sonades. Carme Viu recorda: «Hi havien passat John Wayne, Peter Sellers, amb la seva dona d'aleshores, Ava Gardner, Walter Chiari, molts artistes... No hi havia fotos d'aquestes trobades perquè no se'n feien. De convidats, en venien els que vulguis. Si Ruark se n'anava de viatge a Austràlia, al cap d'un temps venien uns australians... Sempre tenia molts convidats. I deixaven moltes propines...». Quins menús se servien? «Còctel de gambes, que en aquella època estava molt de moda, *roast beef*, pollastre fregit... Aquests menjars els fèiem quan es concentrava tanta gent. De vegades eren quaranta persones, però per servir-les només érem quatre dones. Per això, a les festes sempre fèiem bufet».

>> Ruark també tenia traça per al dibuix, com mostra aquest original.

Un dels convidats més famosos dels Ruark va ser el novel·lista Truman Capote, que va residir al Baix Empordà entre 1960 i 1962 mentre escrivia *A sang freda*. Capote i els Ruark van ser veïns l'estiu de 1961, quan ell i Jack Dunphy, el seu company, es van instal·lar al xalet d'Alan Ritchie. «La senyora Ruark els ho va facilitar, perquè aquell hivern els senyors no hi eren...».

Capote havia sabut de l'existència de Palamós gràcies a Virgínia Webb. «Ruark no li era gaire amic. Capote, de qui era amic era de la senyora. A veure: s'hi portava molt bé i tenien molts amics comuns, però no tenien cap sintonia». Viu afegeix: «A Capote, assegut a taula a dinar amb els Ruark, no l'havia vist mai. No crec que la distància que es tenien fos per motius "professionals", gelosia o enveges entre escriptors. Més aviat patien una incompatibilitat de caràcters. Ruark no s'hi sentia gens còmode, perquè eren completament diferents».

Aquestes diferències, però, també tenien a veure amb la manera com entenien cadascun l'ofici d'escriptor. El periodista Herb Caen ho va constatar l'any 1962 quan Ruark, tot cofoi, es va presentar a l'apartament de Capote (aleshores a cala Senià). Ruark li va etzibar: «Avui ja he escrit 5.000 paraules,

Truman, i estic segur que t'has passat tot el dia a l'escriptori, amb la teva ploma, i només has escrit una sola paraula». Capote li va respondre: «Sí, Robert, però era la paraula correcta».

A Capote li agradava presentar-se per sorpresa a cals Ruark: «Podia passar a prendre una copeta. Venia acompanyat de dos gossos, cridava "Carmen" i entrava a la casa per la part de la cuina. Jo el saludava i li deia si volia prendre un whisky i em deia que sí. Li preparava la beguda, i li servia a la part de fora, a la terrassa. Bevia whisky, ginebra, de tot... D'altres dies, en canvi, no volia prendre res i m'agraïa que li hagués demanat».

Ruark va etzibar a Capote: «Avui ja he escrit 5.000 paraules, Truman, i estic segur que t'has passat tot el dia a l'escriptori i només has escrit una sola paraula». Capote li va respondre: «Sí, Robert, però era la paraula correcta»

Carme Viu també va ser testimoni de la desimboltura de Capote a la pista de ball. «Al xalet, mai no s'hi havien dut orquestrines ni conjunts perquè no s'hi feien balls. Les festes eren amb els llums del jardí oberts, tot obert, i la gent bevia, fumava i xerrava. Però en una ocasió en què Ruark no hi era, uns amics van convèncer la senyora i va fer venir una orquestrina. Capote va estar ballant tota la nit. Em va enxampar quan duia una safata plena de gots i no va parar fins que vam ballar unes peces junts. Era molt bon ballador».

Enterreu-me a Palamós

Els últims anys de Robert Ruark a Calonge van estar marcats pel declivi personal. Continuava bevent força i havia descuidat la feina periodística. S'havia divorciat de Virgínia Webb, l'any 1963, i vivia, en part, obsedit per fer un altre *bestseller*. Tot i mantenir relacions amb varies amigues, va estrènyer lligams personals amb la periodista americana Marilyn Kaytor.

L'abús de la beguda va destruir l'escriptor. «Ja havia provat de posar-se a règim i no beure tant, però no va poder. Sempre que tornava d'Amèrica venia carregat amb una vitamina, de

>> *Els Ruark adoraven els gossos. A la dreta, l'escriptor en un moment de descans.*

color vermell. Eren injectables d'un sol ús, que es llençaven un cop fets servir. Volia que en prenguéssim tots els que hi érem».

El novel·lista va morir a Londres, l'1 de juliol de 1965. «Era a Barcelona i va voler donar una festa. De cop es va trobar malament i se'n va voler anar a Londres, on tenia un metge que el duia. Quan va tenir aquella crisi, el van voler ingressar a una clínica de Barcelona, però ell s'hi va negar. El viatge en avió el va acabar de matar. Quan van

>> *Pascual Muñoz i Cristina Viu porten flors a la tomba de l'escriptor.*

aterrar el van dur a l'hospital Middlesex, però no hi havia res a fer».

El cos de Ruark va ser repatriat cap a Catalunya, perquè volia ser enterrat a Palamós. El trasllat va trigar deu dies

El 10 de juliol de 1965, l'escriptor va ser enterrat al cementiri palamosí, en un panteó ofert per l'Ajuntament

per causes administratives. El 8 de juliol es va celebrar un ofici fúnebre a Londres. En acabar-se, Marilyn Kaytor va anunciar que ella i Ruark es volien casar aviat. El 10 de juliol, al jardí de la casa de Sant Antoni va tenir lloc una altra cerimònia de comiat. Hi van assistir autoritats i vells amics com Madeleine Carroll; després, l'escriptor va ser enterrat al cementiri palamosí, en un panteó ofert per l'Ajuntament.

En el seu testament, l'escriptor va tenir en compte les persones que havien estat al seu servei. També va cedir el Rolls Royce a Harold Matson, el seu agent literari, i la meitat de la propietat calongina a Marilyn Kaytor. Aquestes decisions, però, van ser impugnades per Virgínia Webb, que esgrimia el seu acord de divorci. El plet va paraitzar força temps l'aplicació d'aquestes voluntats. Els arxius literaris i biogràfics de Ruark van ser cedits a la universitat nord-americana de North Carolina, de Chapel Hill, d'on havia estat alumne.

El pas del temps ha anat recobrint d'oblit l'obra i la figura de l'escriptor, de manera que trobar alguna de les seves novel·les pot resultar difícil.

Sebastià Roig és periodista.